

В. А. Колос,
студентка кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

ЗАСОБИ РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Засоби розумового виховання – це широкий спектр предметів, які використовують у системі пізнавальної діяльності людини: книги, комп'ютерна техніка, лабораторне обладнання, письмове приладдя та інше [4, с. 153].

Ніколи не треба забувати й щедро використовувати такі чудові, перевірені багаторічним досвідом поколінь засоби розумового виховання, як пісні, потішки, пестушки, примовки, каламбури, загадки, перекази, легенди, оповідання, думи, байки, коломийки, частівки, прислів'я, приказки, сміховинки.

Ми пам'ятаємо, що одним із найважливіших засобів розумового виховання є навчання, у процесі якого відбувається згаданий вище розумовий розвиток.

Разом із збагаченням дітей новими знаннями в процесі навчання підвищується рівень їхнього розвитку, вдосконалюються всі форми розумової діяльності. У процесі спеціального навчання діти вчаться аналізувати предмети, оволодівають стратегією пізнавальної діяльності. Провідна роль навчання у розумовому вихованні обумовлена активною позицією педагога. Вихователь добирає, структурує для повідомлення дітям інформацію, цілеспрямовано формує уміння і навички та організовує діяльність дітей, аналізує засвоєння ними знань, що є підставою для подальшої індивідуальної роботи з ними. Під час занять формуються навички навчальної діяльності дитини: слухати і чути те, що говорить педагог, діяти згідно з його вказівками, досягати потрібних результатів й оцінювати їх. Навчальна діяльність на заняттях є колективною, внаслідок чого дитина може порівнювати свої результати із результатами інших дітей, аналізувати власні помилки, усвідомлювати необхідність і напрями самовдосконалення.

В. Сухомлинський сказав: «Як без азбуки людина не може читати, так без розумового розвитку, без гнучкої, живої думки неможливе розумове виховання». Також він показав, що успіх розумового виховання залежить від багатьох факторів: від інтелектуального багатства всього шкільного життя; від духовного багатства вчителя, його кругозору, ерудиції, культури; від змісту навчальних програм і характеру методів навчання; від організації розумової праці на уроках і вдома. «Навчання – лише одна із пелюсток квітки, яка називається вихованням у широкому розумінні слова. У вихованні немає головного і другорядного, як немає головної пелюстки у квітки. У вихованні все головне – і урок, і розвиток

різноманітних інтересів у дітей після уроків, і відносини вихованців у колективі» [3, с. 364].

Засоби розумового виховання дітей дошкільного віку можна розділити на декілька пунктів:

1. Ознайомлення з предметами і явищами навколишнього світу. Обсяг і характер знань визначає програма виховання і навчання у дошкільних закладах дітей кожної вікової групи відповідно до можливостей їхнього розумового розвитку. Усі знання об'єднані в розділи: про природу, предметний світ, працю дорослих, явища суспільного життя тощо.

2. Спілкування з дорослими. Особливу роль у розумовому вихованні відіграють відповіді дорослих на численні запитання дітей, які є одним із показників їхнього розумового розвитку. Спочатку ці питання є простими: «Яка киця?», «Що робить зайчик?». Пізніше розвивається допитливість та інтерес до предметів і явищ не лише безпосереднього оточення, а й віддалених: «Чому дме вітер?».

3. Різні види діяльності дітей. Важливим засобом виховання є організована вихователем розумова діяльність дітей. У ранньому віці розумове виховання відбувається у процесі організації предметної діяльності дітей. Це вимагає створення предметного середовища, яке б спонукало дітей до пізнавальних дій.

Але ніколи не потрібно забувати про гру, як засіб розумового виховання. Адже ми пам'ятаємо, що саме гра є провідною діяльністю дитини.

Велика кількість ігор відображає працю дорослих. Наслідуючи домашнім справам мами або бабусі, роботі лікаря, вчителя, шофера, льотчика і т. д. У дитини виховується повага до всякої праці, стверджується прагнення самим взяти участь у ньому [2, с. 72].

Завдяки цікавим іграм у дітей створюється бадьорий, радісний настрій, відбувається задоволення їх потреб в активній діяльності, життя дитини стає повною. Якщо позбавити дитину захоплюючої гри то навіть в хороших умовах, при повноцінному харчуванні дитина стане млявим, буде погано розвиватися. В ігровій діяльності у дитини всі сторони особистості формуються в єдності та взаємодії. У грі у дітей розумова активність завжди пов'язана з роботою уяви. Також формуються моральні якості; відповідальність перед колективом за доручену справу, почуття товаришкості і дружби, узгодження дій при досягненні спільної мети, вміння справедливо вирішувати спірні питання.

Гра тісно пов'язана з художньою творчістю дошкільнят – малюванням, ліпленням, конструюванням. Незважаючи на різні засоби відображення вражень життя, думок, почуттів, ці види дитячої діяльності мають багато спільного; можна побачити одні й ті ж теми в грі і в малюнку; по ходу ігрового сюжету діти нерідко співають, танцюють, згадують знайомі вірші.

А. Березовська зазначає, що «...дидактична гра сприяє розвитку пізнавальних здібностей; отримання нових знань, їх узагальнення та закріплення; в процесі гри засвоюються суспільно вироблені засоби і способи розумової діяльності» [1, с. 302].

Таким чином, ігри дозволяють забезпечити не тільки повноцінний розвиток дітей дошкільного віку, а й необхідний рівень виховання.

Системне використання засобів розумового виховання забезпечує загальний розвиток дитини, набуття нею знань про навколишній світ, формування її пізнавальних здібностей.

Список використаних джерел

1. Березовська А. В. Використання дидактичних ігор як засобу пізнавального розвитку дошкільника. / А. В. Березовська // Всеросійська науково-практична конференція Особистість в культурі та освіті: психологічний супровід, розвиток, соціалізація. – 2013. – №1. – С. 300–303.

2. Віневская А. В. Гейміфікація. Погроза або благо для сучасної освіти / А. В. Віневская. // Педагогіка, психологія і освіта: від теорії до практики : зб. наук. праць за підсумками Міжнар. наук.-практ. конф. – К. : Інноваційний центр розвитку освіти і науки, 2014. – С. 70-73.

3. Нор К. Ф. Прийоми розумового розвитку учнів початкових класів у дидактичній системі В. О. Сухомлинського. / К. Ф. Нор // Педагогічний дискус. – 2011. – №10. – С. 367–371.

4. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.